

ЎТМИШДАН КЕЛГАН БОЙЛИК СИРЛАРИ

ЁХУД БОЙЛИК СИРЛАРИ ОРТИДАН
ОЛИС ҚИТЪАГА БОРГАНИМ ҲАҚИДА

РАВШАНБЕК ХОННИЁЗ

УДК: 821.512.133

ББК 88.4

Х75

Х75 Хонниёз, Равшанбек.Ўтмишдан келган бойлик сирлари / Р.Хонниёз. –
Тошкент: Akademnashr, 2012. – 232 б.

УДК: 821.512.133

ISBN 978-9943-389-09-0

ББК 88.4

«Юрган дарё, ўтирган бўйра», – дейди доно халқимиз. Дунё кўриб, дунёларни кашф этишга нима етсин! Бу билим ва сабоқлар она юртинг равнақига ҳисса қўшишини англасанг, нур устига аъло нур!

«Беш денгиз оша» асарида ёш қаҳрамоннинг ўз орзу-мақсадларига етишиш йўлидаги интилишлари ҳақида ҳикоя қилинади. У молиявий оламнинг биз билган-билмаган сир-асрорлари борасида бой маълумот бериши билан ҳам аҳамиятлидир.

Китоб ўз ҳаётини яхшилаш ва фаровонлигини оширишни истаган кенг ўқувчилар оммасини қизиқтиради деган умиддамиз.

Турфа инсонлар ҳаёти, уларнинг феъл-атвори, донишмандлигини ўзида жо этган мазкур китоб ўтмиш қаъридан сўзласа-да, бугунги кун учун ҳам муҳим аҳамиятга эга. Сиз молиявий дунёнинг ўзига хос қонунларини билиб олиб, ҳикматлар магзини чақасиз. Ўз даврининг донишмандлари қолдирган меросдан баҳраманд бўласиз. Зотан, «Ўтмишдан келган бойлик сирлари» асари фақат бой бўлиш ҳақида ҳикоя қилмайди. Эрк, озодликка интилиш, бу йўлда матонат кўрсатиш, ақл-идрокни ишга солишни ҳам ифода этади.

Ўқинг, руҳий озуқа олинг, бой бўлинг.

Тақризчилар:

Р.ХОДЖАЕВ, Тошкент молия институти бизнес ва иқтисодиёт кафедраси мудири, профессор

И.АҲМЕДОВ, Ўзбекистон Журналистлари уюшмаси аъзоси

© Р.Хонниёз

«Ўтмишдан келган бойлик сирлари».

ISBN 978-9943-389-09-0

© «Akademnashr» нашриёти, 2012 йил.

I ҚИСМ.

МЕН АВСТРАЛИЯГА БОРАМАН!

Болалиқда ҳар биримиз орзулар қанотида учамиз, ҳаёт аталмиш бепоён уммон бизга куч, рағбат беради. Дунёнинг тўрт бурчига ёйилган бу чексизлик ҳеч бир монеликсиз ҳаммамизни ўзида жо этади. Олдимизга турли-туман орзу-мақсадлар қўямиз, уларга етишиш осондек кўринади.

Ўн олти ёшга тўлганимда энг катта орзум – ота-онам ёнидан узоқроққа кетиш ва озод, қувноқ, беғам ҳаёт бағрига шўнғиш эди. Кўз олдимда гўзал, мафтункор манзаралар намоён бўларди. Ўзимни бой-бадавлат одам сифатида тасаввур қилардим. Хаёлот оламимда муҳташам уйим, пальмалар остидаги мрамар ҳовузим, энг қиммат нархдаги автомобилим бор эди. Эътиборлиси, уларни кўз олдимга келтириш учун тасаввур қобилиятимни унчалик қийнаб ўтирмасдим. Ичимда митти мусаввир уйғондек эди гўё. У орзуларим қай тарзда рўёбга чиқажагини тасвирлар, тасвирлар, яна-яна тасвирлайверарди. Бу митти мусаввир мўйқалами остида яратилган хаёлий манзараларнинг бари менга хуш ёқарди.

Хориж мамлакатларидаги ҳаёт эртақ мисоли кўринар, бу ажиб маталнинг якун топишини сира-сира истамасдим. Муваффақиятли тадбиркорга айланиб, ижобий ҳиссиётлар кучи ҳақидаги талай китобларни ўқиб амин

бўлдимки, ютуқларга эришишимда ана шу орзу-ўйларим бирламчи аҳамият касб этган экан. Ҳаётим ўзим томонидан дастурлаштирилганини, бу дастур эса аниқ, муайян тарзда амалга ошганини англаб етдим. Бир-биридан ширин орзуларим орқали эртанги кунимни тасаввур қилиб, ҳаётимни ўзим истаган оқимга йўналтирардим. Ҳа, айнан орзулар орқали!

Ҳаёлан осмонда парвоз қилардим. Аммо ҳаётим аввал қандай бўлса, шундайлигича қоларди. Турмуш тарзим тураржойимга, вақтга, менга ҳаёт бағишлаган инсонлар – ота-онамга боғланганди. Мен яшаган жой Тошкент шаҳри Бобур сайилгоҳи ёнидаги Тепа маҳалласидир. Сизга баён қилаётган воқеалар асримизнинг бошига тўғри келади.

Исмим Жавлонбек. Отам Саид Алимов, тадбиркор. Маҳалла-кўйда ҳурмат-эътибори баланд. Каттагина завод бошлиғи. Яқин-яқингача ҳам отамнинг қўл остидаги завод ҳеч нима ишлаб чиқармас, деярли инқироз ҳолатида эди. Энди эса янгидан иш бошлаб, олдинги ҳолатига қайтиб, яна одамларни ишга қабул қилмоқда. Буюртмалар кундан-кунга кўпайиб борарди. Отамни ўз ишининг устаси ва бир сўзлиги учун қадрлашади. У киши ҳатто ўзига зарар етишини билганида ҳам, берган ваъдасининг устидан чиқишга ўрганган. Бу хислат отамга нисбатан ҳурматимни янада оширади. Ўзим эса ҳали жуда ҳам кўп ўрганишим керак. Онам Мавжудахон опа мактабда тарих фанидан дарс беради. У кишининг отамга ва биз болаларига муносабати рисоладагидек. Яна икки синглим ҳам бор.

Ўшанда тўққизинчи синфда таҳсил олардим. Ўқиш билан ўзимни унча қийнамасдим. Спорт билан шуғулланардим. У менга «синус альфанинг квадратига косинус альфа квадрати кўшиш»ни ёдлашдан кўра кўпроқ ёқарди. Ҳатто ҳамма нарсани биладиган отам ҳам мазкур формула миясига бир умрга ўрнашиб қолганини, аммо ҳали бирор марта ундан фойдаланмаганини таъкидларди.

Хуллас, турли масалаларни ёд олишни эп кўрмай, ўзимни ҳадеб қийнамайман. Мушакларим тўлганини, ўзимни ва яқинларимни муҳофаза қилиш учун куч-қувватим етишини билганимдан роҳатланаман.

Хуллас, мен мактабга қатнар ва яқин орада ҳаётим ўзгариб кетиши мумкинлигини тасаввур ҳам қилолмасдим. Кўплаб қизиқарли асарлар каби бу ҳикоя ҳам «бир кун...» сўзларидан бошланди.

Оддий кунларнинг бирида мактабимизга Майкл исмли хорижлик бир меҳмон ташриф буюрди. У билан уюштирилган тадбирда сўзга чиқаркан, Австралиядан келганини билиб олдик. Бу икки давлат иқлими бир-бирига зид, бизда қиш кирганида у ерда ёз бошланаркан. Майкл Австралия улкан ва бой давлат экани ҳақида айтиб, мамлакат фуқаролари ҳақида, эвкалипт дарахтлари ва ёввойи ҳайвонлар, ҳатто Сидней кўчаларида югуриб юрадиган кенгурулар, акулалари бор океан хусусида тўлқинланиб сўзлади. Биз учун ҳозирги кунимизгача яшаб келаётган, урф-одатлари ва ҳаётини ўзгартиришни сира истамайдиган ёввойи қабилалар ҳақида эшитиш ҳам қизиқарли эди. Майкл кўрфаз узра кўтарилган машҳур Сидней кўприги, ер юзидаги ўзига хос ягона иншоот – уммонга туташган ер ости аквариуми, дунё мўъжизаларидан бири – Опера театри борасида ҳам сўзлаб берди. Хорижлик меҳмоннинг айтишича, Австралиянинг бошқа давлатлардан фарқи – ундаги замонавий тамаддуннинг тирик табиат билан чамбарчас боғлиқлигида. «Ер юзида жаннат йўқ, лекин унга ўхшаш Австралия мавжуд», – дея таъкидлади Майкл.

Ниҳоят, у мақсадга ўтиб биз Австралияга бориб ўқишимиз ва юқорида сўзлаб берганларининг барини ўз кўзимиз билан кўришимиз мумкинлигини таъкидлади. Австралия мактабларини ўқиб битирганларга тижорат учун қулайликлар ўзидан-ўзи очилишини таърифлай кетди.

Ўшанда хориж ҳақида фақат газета ва телекўрсатувлар орқали маълумот олардик. Шу боис бўлса керак, хо-

---

рижлик меҳмонни тинглаш биз учун мароқли эди. Майклдан янада кўпроқ сўраб билгим келди. Хаёлан ўзимга гапириб хушнуд бўлдим, Австралиянинг бепоён кенгликлари бўй очаётганини тасаввур қилдим. Ўзимни улкан тўлқинлар келиб урилаётган океан бўйида ҳис қилиб, ёнгинамда сакраётган ва қўлимдан емиш олаётган кенгуруларни кўз олдимга келтирдим. Энди ота-онамни Австралияда ўқишим кераклиги, бу менга катта фойда келтириши мумкинлигига ишонтиришим керак. Бу мўъжизакор қитъа тинчимни ўғирлаб, тобора илҳомлантирарди. Олис ва эртақмонанд Австралия оҳанрабодек мени ўзига тортарди.

Отам ўқишим ва йўлқирамга пул тўлашга рози бўлармикан? Ахир, у киши ҳар бир долларнинг қимматини яхши билади. Онамни ишга солишга аҳд қилдим. Онам менинг Америка ёки Англиядаги олий ўқув юртларидан бирида таҳсил олишимни хоҳлайди.

Австралияда ўқишим мумкинлиги ҳақидаги янгилик онамни таажжубга солди: биз таниган-билган тенгдошларимдан ҳали бирортаси ҳам бу мамлакатда таҳсил олмаган-да! Мен онамга илтимос қилавергач отам билан гаплашиб кўришга ваъда берди...

– Жавлонбек, ростдан ҳам Австралияда ўқимоқчимисан? – отамнинг биринчи саволи шу бўлди. – Балки бу уйни тезроқ тарк этиб, саргузаштлар кўйнига шўнғишдир мақсадинг?

– Йўқ, у ерда ўқимоқчиман, – дедим рост гапирганимга ўзим ҳам унча ишонмай.

– Унда ўша хорижлик меҳмон билан аввал ўзим гаплашиб кўрай, кимлигини, бизни алдамаяптими, шуларни суриштирай. Яккаю ягона ўғлимни шунча олисга жўнатиш осонмас! Марҳамат, шартларини айтсин, бизга тўғри келса, борасан. Ўн олтига тўлдинг, ўз ақл-идрокинг билан пул ишлаб топиш вақтинг келди.

– Биламан, отажон, – ҳовлиқиб гапира кетдим, – қандай қилиб кўп пул топиш мумкинлигини биламан! Мен

ўқишдан ҳам, ишдан ҳам кўрқмайман. Иккита, керак бўлса, учта жойда ишлаб, ойига минг, икки минг доллар пул топаман!

Отам менга шундай оғир ва маҳзун назар билан қарадики, ўзимни йўқотиб, жим бўлиб қолдим.

– Бир ойда минг эмас, ўн минг доллар ишлаб топади-ганлар ўн карра кўпроқ ишлайди деб ўйлайсанми? – деб сўради кейин.

– Бир ой ўттиз бир кундан ошмайди-ку, ахир! Шундай экан, ўн карра кўпроқ ишлашнинг иложи йўқ.

– Ҳа, иложи йўқ, ўғлим. Кимдир сендан кўпроқ ишлаймай, ўн ҳисса кўп пул топса, демак, у пул топишнинг сenga номаълум бирор усул ва йўллари биледи. Шу ҳақда ўйлаб кўр. Унинг сен ҳали билмайдиган сирлари бор. Шундай эмасми?

Нима учун баъзилар бошқалардан кўпроқ пул ишлаб топишлари, бунинг учун тунни кунга улаб меҳнат қилиши шарт эмаслиги ҳақида ҳали ўйлаб кўрмагандим. Агар ростдан ҳам бирор сир-асрори бўлса, уни билишим керак, акс ҳолда, катта сармоялар мен етолмайдиган марра бўлиб қолади. Отамга, ана шу тилсимни албатта ўрганаман деб ваъда бердим.

– Бунинг англаб етганидан хурсандман, ўғлим, – деди отам ўқтам овозда. – Одатда, мазкур фикрлар одамлар хаёлига анча кеч келади. Кундалик бирхиллик уларни эзиб қўяди, тўхтаб, ортга назар ташлолмайдилар. Шунинг учун ўзларининг молиявий муаммолари ҳақида ўйламайдилар, бориға қаноат қилиб юраверадилар.

Мен иш ота-оналар учун оиладан кейинги муҳим, ҳаётларининг асл маъносини ташкил этадиган жабҳа эканини билардим. Улар ишга эрта кетиб, кеч қайтишарди. Лекин барибир уйга кам пул олиб келишар, бу пул кундалик эҳтиёжларнинг ҳаммасига ҳам етавермасди. Бунинг асл сабабини, яхши пул топиш учун нималар қилиш кераклиги ҳақида эса ҳали ўйлаб кўрмагандим. Хаёлим бошқа ўй-фикр – ўқиш, дўстларимда эди.

Отам менга тикилиб турди. Кейин кулимсираб энгил киноя билан деди:

– Австралияга бориб ўқишинг сенга фойда келтиради, буни сезиб турибман. Эртанги кунда ўз ўрнингни, янги дўст ва йўлдошлар топишингга ёрдам беради.

– Ҳа, ота, ҳали кўп нарсани тушуниб етишим керак. Сизлардан олисда бўлганимда ўзимга қарашни, пулни тўғри ишлатишни ўрганаман. Буларнинг бари мустақил иш тутишимнинг асоси бўлиб қолади.

– Яхши, ўғлим. Қарорингни маъқуллайман. Фақат, кел, шошилмайлик. Аввал ўша чет эллик билан гаплашиб олай, кейин якуний қарорга келаман. Хулоса чиқаришда адашиб қолмаслигимиз учун шошилмаслик, ҳаммасини тарозига қўйиш керак, – отам гапини тугатиб хонасига кириб кетди. Мен эса эртанги дарсларимни тайёрлашга киришдим.

Орадан кўп ўтмай отам Майкл билан учрашди. Ҳаммасини икир-чикиригача гаплашиб олибди:

– Майкл билан анча суҳбатлашдик. Сидней мактабининг Ўзбекистондаги вакили экан. Гувоҳномасини ҳам кўрдим. Қонунийга ўхшайди. Шундай экан, Австралияга бориб таҳсил олишинг мумкин. Бизни уялтирма, яхши ўқи! Ўқиш ва яшашинг учун пул бераман, лекин харажатларингни шундай режалаштиргинки, ортиқча чиқимга ҳожат қолмасин. Чиройли ҳаётга маҳлиё бўлма! Кўзбўямачилик қилма! Аслини олганда, сени нотаниш, янги ҳаёт билан яккама-якка қолдиришни хоҳламасдим. Лекин буларнинг ҳаммасини кўриб-биладиган ёшдасан. Шундай экан, денгиз бўйлаб катта ҳаёт сари сузиб кетишингга оқ йўл тилайман! Агар ҳозир сени аяб, эҳтиёт қилсам, эртага ҳаёт сенга ачинмайди. Энди ҳар бир босган қадамингга ўзинг жавобгарсан. Бу гапларни қулоғингга яхшилаб қуйиб ол. Мен ҳам сенинг ёшингда шунақа эдим. Ўн беш ёшимда уйдан қочиб, археология экспедициясига кўшилганман. Бир ой мобайнида қазилма ишларига кетиб қолганман. Ота-онам бунга қарши эдилар, лекин барибир қочиб кет-

---

дим. Қирқ даражали жазирама иссиқда куни билан ер қазиш ниҳоятда оғир эди. Ахир, умримда бундай иш қилмаганман. Ўлгудек чанқардим. Кунига бир челақлаб сув ичган пайтларим бўлган. Чўмиладиган жой йўқ, боз устига, сув кам, ҳатто устимиздаги чангни ювиб ташлашга ҳам етмасди. Уч кундан сўнг чидолмай уйга кетиб қолгим келди. Архелогларнинг машиналари ҳафтада икки маротаба шаҳарга қатнар, у ердан сув ва озиқ-овқат келтирарди. Ана шу транспортда уйимизга етиб олишим, кейин ота-онам қўйнида сира қийналмай тўқ-фаровон ҳаёт кечиришим мумкин эди. Лекин қандай қилиб қайтишимни, бош эгишимни ўйладим. Рембрантнинг «Дайди ўғилнинг қайтиши» номли сурати кўз олдимда келди. Тишларимни маҳкам босиб, уйга қайтиш истагимни енгдим. Мен ота-онам олиб бермаган икки кассетали магнитофонга пул топиш учун шу ерга келганман. Ана шу истагимни амалга оширишим, ўз хоҳишим ва қиладиган ишим ўртасида тенглик белгисини қўйишим керак эди. Ўзимни енгдим ва чўлда қолдим. Кўп ўтмай мушакларим меҳнатга, қадоқдан қақшаётган қўлларим куракка ўрганиб, иш унчалик оғир кўринмай қолди. Бир ойдан сўнг уйга қайтдим ва отамдан яхшигина калтак едим. Шундай бўлса-да, ота-онам энди менинг истакларимга эътибор билан қараш кераклигини тушуниб, кейинги мустақил қарорларимга қарши чиқмай қўйдилар.

Отам тантанавор овозда деди:

– Эркак бўл, Жавлонбек! Қийинчиликлардан қўрқма, уларни енгшни ўрган. Ишлаш ва яхши даромад топишни ўзлаштириб ол. Дўстлар орттир. Уларнинг сенга, сенинг уларга фойданг тегишига интил. Ўзаро фойда – дўстликни мустаҳкамлайдиган қоришма. Асосийси, айтган сўзингга содиқ бўл! Ҳатто ўзингга зиён тегишини билганингда ҳам.

Отам елкамга қоқиб қўйди. Савол бермадим – азбаройи хурсандлигимдан отамни маҳкам қучдим ва олис сафар тадоригини кўра бошладим.

II ҚИСМ.

«ҚОВУН ТУШИРИШ» ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ

Хужжатларимни тайёрлаб, лаш-лушларимни йиққунча бир ой ўтиб ўтди. Мана, ниҳоят, ғала-ғовурга лиммо-лим аэропортда турибман. Учиб кетаётганларга тикилиб, уларнинг юз ифодаси сафардан қайтаётганларникига нисбатан бошқача эканига эътибор бердим. Уларнинг юзида қизиқиш, учиб келганларникида эса чуқур қониқиш акс этганди. Менинг юз ифодам нимани билдираётган экан? Охирги дақиқагача ҳам олис мамлакатга учиб кетаётганимга ақлим бо-вар қилмасди. Бари чиройли тушда кечаётгандек. Дўстларим Мансур, Сергей ва Файсал бошимга бахт қуши қўнганидан шодон, мендан ажралмасликка интилишарди. Ўзим ҳам фахр-ифтихор ва мамнунлик оғушида эдим. Бу ой ичида Австралияда ўзлаштириб оламан деб ўқишларимни ҳам ташлаб қўйгандим. Фақат битта фанга – инглиз тилига жиддий эътибор қаратдим. Акс ҳолда, етти ёт бегона Австралияда бамисоли қўлсиз қолишим мумкин эди.

Мени кузатиш учун оила аъзоларим ҳам чиқишганди. Ота-онам, сингилларимдан ташқари, буви-буваларим, амаки, холаларим ҳам бор... Бераётган насиҳатларини қулоқларимга қуйиб олардим. Ахир, Австралия – мен учун янги дунё, у нақадар улкан ва бепоён бўлса, камина шунчалик ёш ва ғўрман! Энди қатъий амал қилишим керак

бўлган ҳар бир ўғитни – эҳтиёт бўлишим, яхши ўқишим, вақтида овқатланишим, шамолламаслигим, ёмон йўлга юрмаслигим ва ҳоказо-ҳоказоларни эслаб қолишим керак. Гапираверинглар, жон қулоғим билан тинглайман! Ахир, эртага сиз азизларим ёнимда бўлмайсиз!

Мен улар бераётган маслаҳатларга «хўп» деб тиржайиб турардим. Лекин микрофон орқали рўйхатдан ўтишга таклиф қилганларида афт-ангорим ўзгарди, кўпчиликнинг эса кўзида ёш ҳалқаланди. Уларнинг мен билан хайрлашиши оғир эди. Шунда менинг ҳам кўзларимни нам тортди, рўмолча чиқариб, мижжаларимни артдим. Ҳамма билан хайрлашдим. Улардан йироқлашарканман, ортимда нақадар азиз ва қадрдон одамлар қолаётганини чуқур ҳис этардим. Тўхтаб, ортимга қайтгим келдим. Йўқ, бундай қилмадим.

Мен билан бирга Тимур исмли тенгқурим ҳам учиб кетаётганди. Энди бирга ўқиймиз. Биринчи дақиқаданоқ гапларимиз қовушди, бу эса сафаримизни бирмунча енгиллаштирди.

Аввалига Бангкокка қўндик. Самолётлар қўниб учадиган аэропортнинг кутиш залида саккиз соат ўтирдик. Ниҳоятда катта аэропорт, самолётлар шовқини бир дақиқага ҳам тинмайди.

Сиднейга учадиган самолётга чиқдик. Тимур икковимиз умумий ҳисобда йўлда йигирма тўрт соатни ўтказишимиз керак. Бу мени чўчитмасди. Аксинча, янги саргузашт, синов ва ҳиссиётлар ёқимли кайфият бахш этарди. Қолаверса, ўзимни анчайин бой ҳам ҳис қила бошлагандим, ахир, чўнтагимда мўмайгина пул бор. У билан Сиднейда олти ой яшашим мумкин.

Тимур мактабда француз тилини ўргангани сабабли инглизчани яхши билмас, зўрға гапираркан. Мен эса инглиз тилини тўлиқ ўзлаштирмаган бўлсам-да, ҳар ҳолда мақсадимни тушунтира олардим. Ҳозирча бу мендаги мавжуд ва фойдаси тегиши мумкин бўлган ягона билим эди.

Майкл пулни тежамоқчи бўлибди. Чипталарни Бангкоктан тўғридан-тўғри Сиднейга парвоз қиладиган Австра-

лия самолётигамас, учиш давомида бир неча жойга қўнадиган Филиппин самолётига олган экан. Биз осмонга кўтарилар, қўнар, сўнг яна парвоз қилиб, яна қўним топардик. Оғир эди, албатта. Ҳеч қаёққа учмасдан, бирор-бир аэропортда қолгимиз келарди. Уч кунни йўлда ўтказдик. Ваҳоланки, бир кун ҳам кифоя қиларди.

Беш денгизни ошиб ўтдик. Бу вақт ичида бизнинг қаердалигимизни билолмаган ота-онамиз Майклни тилка-пора қилиб ташлашга тайёр эдилар. У эса телефон орқали болаларингиз узоқ йўлда чарчашган, сизларни эслаётгани ҳам йўқ каби ёлғон-яшиқ гаплар билан уларни тинчлантирарди. Майклнинг алдовларидан чарчаган ота-онамиз охир-оқибатда халқаро полиция ходимларини ишга солишга мажбур бўлишибди. Олис йўл, тўхтовсиз учиб-қўниш, қолаверса, янги егуликлар туфайли Тимур иккимизнинг қорнимизга оғриқ кирди. Дард устига чипқон! Роса азоб тортдик ўзиям! Азбаройи қийналганимиз учун ҳам чек-чегараси йўқ улкан дунёга ёлғиз ўзимизни чиқариб юборган ота-онамиздан хафа бўлардик...

Ниҳоят, Австралияга ҳам кўндик. Қаттиқ толиққанимизга қарамай, қийинчиликлар ортда қолганидан хурсанд эдик. Ўзимизга келиб олишимиз учун бир ҳафта керак бўлди. Бу орада Австралия ҳақиқатдан ҳам чиройли, ажойиб мамлакат эканига ишонч ҳосил қилдик. Дунёнинг бир чеккаси дейишганди. Бўлмаган гап. Бу ерда фақат юлдузлар ўзгача, бошқа ҳаммаси ўзимиздагидек. Албатта, кўп нарсалар фарқ ҳам қилади.

Тезда ўқишга киришиб кетдик. Атрофимизда дунёнинг турли бурчакларидан келган ёшлар – япон, хитой, немис, ҳинд, руслар бор эди. Ўзбеклардан фақат мен билан Тимур. Синфдошларимиз ичида Ўзбекистон ҳақида руслардан бошқа ҳеч ким билмас, бизни покистонлик ва афғонистонликлар билан адаштиришарди. Аввалига укувсиз ва маданиятсиз деб қабул қилишди. Ўзаро танишувдан сўнг мулоқотга киришгач биз ҳақимиздаги фикри ўзгарди. Ана шу нуқтада она сути билан кирган қадим маданиятимизнинг устуворлиги сезилди. Бу,

айниқса, бошқа миллат, диндаги кишиларга нисбатан ҳурмат-эътибор, меҳмондорчилик, дўстона муносабатлардаги такаллуф ва нозиктабълик, ўзимизга нисбатан қилинган ҳар бир илиқ ҳаракат учун миннатдорчилигимизда, қўлимизни кўксимизга қўйиб, бошимизни хиёл эгишимизда яққол билинарди. Хитойга Европани, Европага Хитойни (ахир, Ҳиндистонгача етиб борган Искандар Зулқарнайн ҳам Хитой ҳақида ҳеч нима билмасди) очиб берган Буюк Ипак йўли, қадим Самарқанд ва Бухоро шаҳарлари, соҳибқирон Амир Темур ва унинг набираси Бобур, урф-одатларимиз ва қонунларимиз ҳақида янги танишларимизга ғурур билан сўзлаб берардик. Улар диққат билан тинглашар ва бизга муносабатлари кўз ўнгимизда ўзгара бошларди.

Австралиядаги ҳаётим ана шундай бошланди. Ҳис-туйғулар бошимни айлантирган, мен учун бари янгича ва қизиқ эди. Ота-онамининг пулларни эҳтиёт қилиб ишлат, тежамкор бўл деб берган насиҳатларини унутиб, орқа-олдимга қарамай сарфлардим. Икки ой давом этган енгил ва гўзал ҳаётдан сўнг пулим деярли қолмаганини англаб етдим. Мен учун бу кутилмаган ҳол эди. Ўзимни йўқотиб қўйдим. Наҳотки олдинроқ ўйлаб кўрмадим? Ахир, ярим йилга мўлжалланган пулни қандай қилиб икки ойда сарфлашим мумкин? Энди ота-онамга нима дейман? Мени узоқ сафарга жўнатиш учун шусиз ҳам анча қийналишди, ахир! Чўнтагимни қаппайтирган пуллар қаёққа кетди? Хитой таомларидан тортиб французларнинг тансиқ егуликларигача, кафе ва ресторанлар тавсия қилган турли тузлама ва ноёб таомларсиз кун кўролмасмидим? Дискотека ва тунги клубларсиз яшасам бўлмасмиди? Дунёнинг турли маҳсулотлари келтириб сотиладиган дўконлардаги молларни сотиб олишдан ўзимни тийишим мумкин эди-ку! Такси белгиси ўрнатилган узундан-узун лимузинларда юрмасдан, метро ва автобусга чиқсам ҳам бўларди, ахир! Нима учун шу қадар оқлаб бўлмас даражада исрофгарчиликка, пулни кўкка совуришга йўл қўйдим? Янги дўстларимга ўзимнинг нақадар очиққўл эканимни исботламоқчи бўлдимми? Улар ҳам шуни намоён

этмоқчи бўлдиларми? Савол кетидан савол туғилар, ўзимни қай тарзда оқлашни билмасдим. Нима бўлганда ҳам, пулимдан унумли фойдаланолмадим. Энди нафақат яшашга, ҳатто орқага қайтиб кетишга ҳам маблағим қолмаганди.

Энди уйга қандай кетаман? Ота-онамга нима дейман? Умуман, ниманинг эвазига яшайман?

Ночорлигимдан йиғлагим келарди. Ҳаммаси аниқ-тиниқ ва яхши эди, энди эса мавҳумлик, ночорликка айланди.

Икки кунни ҳеч кимга кўринмай ўтказдим. Дарс қолдирдим. Ота-онамга хат ёзиб бўлган гапларни баён этишга чоғландим ҳам, лекин айбимни тан олишга юрагим дов бермасди. Улардан пул сўрашдан осонроқ нима бўлиши мумкин? Олиб кетишларини илтимос қилайми? Ахир, бу кучсизлигимни тан олганимни билдиради-ку!

Мени уят, хижолатпазлик босди. Ота-онам ўқишим учун берган пулни сарфлаб қўйдим. Уларнинг ишонч ва умидини оқлолмадим. Ўзимни эркинликдан бошини йўқотиб қўйган ёш боладек тутдим. Ақл биланмас, юрак амри билан иш тутдим. Кўнгилхушликларга берилдим, қониқтирилишини кейинроққа қолдириш мумкин бўлган битта ҳам истагимни рад этолмадим.

Хўш, ота-онамга қовун туширдим, менга раҳмингиз келсин дейманми? Ўртоқларим олдида нима деган одам бўлман?..

Шу орада Тимур югуриб келди. Унинг юзида ҳадик, кўрқув намоён эди:

– Сени директор чақиряпти! Бўла қол!

Энди менга барибир. Директор бўлса, директор-да! Шошилмадим. Мактаб унча узоқмас. Лекин директор қошига юрган сари хаёлларим бошқача йўналиш ола бошлади. «Қизиқ, – ўйлардим, – нима учун айнан директорнинг ўзи чақиряпти? Икки кун дарс қолдирганим учунми? Нима деркин?»

Мана, унинг эшиги ёнига ҳам келдим. Тақиллатиб кирдим. Директоримиз ёши анчага бориб қолган, қалин сочлари ва мўйловига қиров оралаган киши. Кенг бичимли

Lituz.com

**To'liq qismini
Shu tugmani
bosish orqali
sotib oling!**